

De vijf T's

Samen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag
5 adviezen voor een meer respectvolle berichtgeving in de media

Terminologie
toepassen

Tactvol
communiceren

Testimonials
verwerken

Transparant
berichten geven

Te hulp
komen

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

SENSOA

Inhoudstafel

Een overzicht van de belangrijkste tips

Inleiding

- * Waarom deze adviezen?
- * Is seksueel grensoverschrijdend gedrag een probleem?
- * Van waar komen deze adviezen?

I. Seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarover spreken we?

- * Definitie
- * Andere terminologie

II. Weg van mythes

- * Waarom mythes problematisch zijn
- * Belangrijke mythes ontkracht

III. Hoe berichtgeven

- * Mensen die het meemaakten
- * (Vermoedelijke) initiatiefnemers
- * Omgeving

IV. Aandachtspunten bij getuigenissen, quotes en gevoelige informatie

V. Linken naar hulp

Bijlagen:

- * Bijlage 1: begrippenkader
- * Bijlage 2: toelichting bij termen
- * Bijlage 3: relevante codes voor journalisten

Referentielijst

Tactvol communiceren over seksueel grensoverschrijdend gedrag

5 aandachtspunten voor berichtgeving in de media

Terminologie toepassen

De juiste woorden op de juiste plaats, dat maakt al een groot verschil.

- * Wanneer spreken we over seksueel grensoverschrijdend gedrag? Wanneer gebruiken we de term seksueel geweld?
- * 'Slachtoffer' en 'dader' zijn niet altijd de beste termen, hoe kan je de rollen dan wel benoemen?
- * Welke termen zijn correct, en wat zeg je beter niet?

Tactvol communiceren

De aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag kan voor getroffen en hun omgeving kwetsend of triggerend zijn.

- * Hoe zorg je dat je bericht niet nodeloos kwetst?
- * Wanneer kan je de persoonsgegevens van de betrokkenen vermelden?

Testimonials “

Getuigen over seksueel grensoverschrijdend gedrag is niet evident, en vraagt moed en kracht.

- * Hoe ga je als journalist om met deze getuigenissen?
- * Wat doe je met de persoonsgegevens van mensen over wie de getuigenis gaat?

Transparant ✓✓ berichtgeven

Over seksueel grensoverschrijdend gedrag bestaan veel foute denkbeelden die onrechtstreeks kunnen leiden tot victim blaming of het minimaliseren van de feiten.

- * Hoe zorg je dat jouw bericht deze niet versterkt?
- * Welke mythes kan je mee helpen ontkrachten

Te hulp komen

Lezers of kijkers kunnen na een bericht over grensoverschrijdend gedrag nood hebben aan een gesprek. Verwijs daarom steeds naar de meest geschikte hulpbronnen.

- * Bij welke instanties kunnen lezers of kijkers terecht?
- * Hoe kan je als journalist het werk van deze hulporganisaties wat vereenvoudigen?

Inleiding

Waarom deze adviezen?

- * Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag zullen mensen die het meemaken, de personen die over de grens gaan en hun respectievelijke omgevingen meer dan eens ook in de media lezen, horen of zien over hun zaak. Wat jij als journalist schrijft of toont, heeft dan ook impact op hen.
- * Het is belangrijk dat de media aandacht besteden aan seksueel grensoverschrijdend gedrag om verscheidene redenen. Vooreerst wordt het maatschappelijke probleem ermee herkend en erkend. Berichtgeving bevordert bovendien het zoeken naar en vinden van steun en hulp.
- * Maar het is ook belangrijk dat de berichtgeving op een goede manier gebeurt. Het nodeloos contacteren van getroffenen kan trauma's losmaken en een ongelukkig geformuleerde krantenkop kan betrokkenen afschrikken om hulp te zoeken. Berichtgeving kan immers stereotypen en mythes in stand houden of zelfs versterken. Zo lijkt het soms dat enkel vrouwen getroffen worden, wat een impact kan hebben op mannen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken. Of 'daders' lijken soms enkel gevaarlijke monsters in donkere bosjes te zijn, wat een verkeerd beeld geeft van waar het echte probleem zich stelt.

Berichtgeving in de media over seksueel grensoverschrijdend gedrag is nodig en kan zelfs mee bijdragen tot een cultuuromslag, maar berichtgeving kan ook choqueren, hertraumatiseren, foute denkbeelden en stigmatisering in de hand werken. Berichtgeving is bijgevolg een belangrijk aspect in de totale aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Jij kan een groot verschil maken door hoe je bericht. Hoe dan berichten? Deze adviezen geven concrete terminologie, tips en tricks.

Is seksueel grensoverschrijdend gedrag een probleem?

We kunnen er niet naast kijken. In de jaren 1990 beheerste de affaire Dutroux het publieke debat, met de focus op (seksueel) geweld op kinderen. Ook de schandalen in de Katholieke Kerk brachten het probleem van seksueel grensoverschrijdend gedrag op kinderen en jongeren aan het licht. Recentelijk kwamen gelijksoortige kwesties naar boven in de sport, de jeugdbewegingen en het onderwijs.

Sinds #MeToo in 2017 zijn ook vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tegenover volwassenen in de kijker komen te staan. Ontelbare mensen kwamen naar buiten met een verhaal, van ongepaste opmerkingen en aanrakingen over het ongewenst delen van intieme beelden tot verkrachtingen. Sindsdien zijn nog heel wat spraakmakende onthullingen gevolgd. De incidenten in de sportsector, de stille mars naar aanleiding van de feiten op Julie Van Espen, het proces rond Bart De Pauw, getuigenissen vanuit het hoger onderwijs en het uitgaansleven... Elke week verschijnt er tegenwoordig wel iets over het thema in de media.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is iets waar iedereen mee te maken kan krijgen. Het **UN-MENAMAIS onderzoek** (2021) toonde aan dat 64% van de respondenten ooit slachtoffer was van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De studie maakt een onderscheid tussen hands-off (zonder aanrakingen) en hands-on (met aanrakingen) seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierbij gaf 78% van de vrouwen en 41% van de mannen aan hands-off grensoverschrijdend gedrag te hebben meegemaakt. 42% van de vrouwen en 19% van de mannen maakte ooit hands-on grensoverschrijdend gedrag mee. Bij 16% van de vrouwen en 5% van de mannen ging het zelfs om verkrachting.

Voor meer informatie en cijfers: Cijfers over seksueel misbruik in België | Sensoa

Seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft gevolgen voor mensen die het meemaken: fysiek, psychisch, financieel en relationeel. De gevolgen zijn verschillend voor iedereen. Sommigen ervaren een kleine impact, zoals het vermijden van plaatsen. Anderen rapporteren hardnekkige, langdurige gevolgen, zoals een posttraumatische stressstoornis. Ook voor de omgeving van de betrokkenen zijn er consequenties. Denk maar aan de partner, familie en vrienden, alsook de werkgever, hulpverleners enzovoort. Allemaal actoren waar je als journalist rekening mee moet houden.

Van waar komen deze adviezen?

In het actieplan tegen grensoverschrijdend gedrag in de Vlaamse mediasector, gelanceerd op 7 maart 2022 door de Vlaamse minister van Media, Benjamin Dalle, gaat de mediasector de strijd aan tegen grensoverschrijdend gedrag. Naast heel wat acties gericht op de preventie van grensoverschrijdend gedrag in de mediasector zelf, wordt er ook een doelstelling geformuleerd rond respectvolle verslaggeving in de media. Deze aanbevelingen zijn een aanvulling op de beroepsethische regels die gelden voor berichtgeving bij incidenten, opgenomen in de Code van de Raad voor Journalistiek.

Deze adviezen zijn het resultaat van een samenwerking tussen de **Vlaamse Vereniging van Journalisten**, **Sensoa**, **Child Focus**, **het Universitair Forensisch Centrum** en **Stop it Now! Vlaanderen** (hulpverlening aan personen met pedofiele gevoelens). Daarnaast werd tijdens het uitwerken van de adviezen input gevraagd aan slachtofferorganisaties. Met dank aan **Punt vzw** en **IM Landelijk** kunnen we het perspectief van ervaringsdeskundigen meenemen in onze adviezen.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag: waarover gaat het?

Definitie

Er bestaan heel wat definities van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Welke definitie wordt gebruikt, kan verschillen per onderzoek of per instelling. Om te bepalen of seksueel gedrag grensoverschrijdend is of niet, kan men het gedrag bekijken aan de hand van verschillende criteria van het **Sensoa Vlaggensysteem** (zie ook bijlage 1 voor meer toelichting bij deze criteria):

- ▷ **Toestemming:** iedereen gaat akkoord
- ▷ **Vrijwilligheid:** niemand staat onder druk of dwang
- ▷ **Gelijkwaardigheid:** iedereen is aan elkaar gewaagd
- ▷ **Ontwikkelings- of functioneringsniveau:** betrokkenen zijn in staat om gedrag en de gevolgen daarvan in te schatten
- ▷ **Context:** de omgeving is voldoende privé
- ▷ **Impact:** er zijn geen nadelige gevolgen voor de betrokkenen

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Indien alle criteria verwezenlijkt zijn spreken we van seksueel gedrag dat oké is. Indien er één of meer van de criteria niet zijn vervuld, dan spreken we van seksueel grensoverschrijdend gedrag, onafhankelijk van de ernst of de vorm ervan. Het kan gaan om elke (poging tot) seksuele daad die tegen iemands wil is gesteld, ongeacht de persoon, de onderlinge verhouding of de omgeving.

Seksueel geweld

Afhankelijk van de ernst van de situatie kan men ook spreken van seksueel geweld. Daarvan kan sprake zijn bij absolute afwezigheid van toestemming, grote mate van druk of dwang en/of een groot machtsonevenwicht. Deze inschatting blijft echter ook deels afhankelijk van de impact voor de getroffene en hoe die de ervaring inschat.

Dit begrippenkader vertrekt dus veeleer vanuit een psychosociale benadering, en niet vanuit het strafrecht. In 2022 werd overigens een nieuwe, herwerkte seksuele strafwet van kracht. Indien je bericht over gerechtelijke zaken of wetgeving aanhaalt, kan je in de strafwet nagaan of de inhoud correct is. Op de website van de FOD Justitie vind je meer info: **Seksuele misdrijven - Federale overheidsdienst justitie (belgium.be)**.

Andere terminologie

Wanneer het gaat over seksueel grensoverschrijdend gedrag is het enorm belangrijk om gepaste terminologie te gebruiken. Er zijn heel wat termen die gangbaar zijn, maar daarom nog niet de juiste lading dekken. Het gevaar bij het gebruik van verkeerde termen is aan victim blaming te doen (verantwoordelijkheid bij het slachtoffer leggen) of aan minimalisatie van de grensoverschrijdende situatie. Ook kun je onbewust stereotypen in stand houden.

In het ruime spectrum van seksueel grensoverschrijdend gedrag is het goed om te spreken over **getroffene** of **diegene die het gedrag meemaakte**. Sommige mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken, identificeren zichzelf wel als **slachtoffer**, en dan is het belangrijk dit ook te erkennen. Daarnaast is het ook beter om te spreken over **persoon die het gedrag heeft gesteld, pleger of initiatiefnemer**, omdat dit minder stigmatiserend is. Wanneer het gaat over een veroordeelde pleger, kan je wel de term **dader** gebruiken. We proberen doorheen deze adviezen consequent de juiste termen te gebruiken, maar kiezen soms voor de termen slachtoffer of dader wanneer het zo wordt gebruikt in onderzoek of wordt aangehaald door ervaringsdeskundigen.

In bijlage 2 wordt een volledig overzicht gegeven van belangrijke termen, met een korte inhoudelijke duiding. Hier vatten we het alvast kort samen:

Te vermijden term ✘	Aanbevolen term ✔
Kinderporno(grafie)	Seksuele misbruikbeelden van minderjarigen
Pedofilie en/of pedoseksualiteit*	Seksueel kindermisbruik
Loverboys	Tienerpooiers
Kinderprostitutie	Seksuele uitbuiting van minderjarigen in de prostitutie
Kindersekstoerisme	Seksuele uitbuiting van kinderen op reis of in het toerisme
Wraakporno	Grensoverschrijdende sexting / Niet-consensuele sexting
Sexting**	Grensoverschrijdende sexting / Niet-consensuele sexting

*bij beschrijving van seksueel kindermisbruik

**bij beschrijving van online seksueel grensoverschrijdend gedrag

Weg van mythes

Waarom mythes problematisch zijn

We hebben allemaal een bepaald beeld van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vaak klopt dat beeld niet met de realiteit. Zo leggen we soms (onbewust) de verantwoordelijkheid bij diegene die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaakte, denk aan uitspraken zoals 'Ze had er maar niet zo moeten bijlopen'. Daarnaast wordt soms het beeld gevormd dat plegers voornamelijk mensen zijn die aan de rand van de maatschappij leven. Een illustratie daarvan is het stereotiepe beeld van de onbekende man in de bosjes. Dit geeft ons een gevoel van controle. Zo kunnen we 's nachts met een gerust hart slapen, want wij denken wél na over hoe we ons aankleden en we vermijden die enge persoon op straat. Deze denkbeelden zijn fout: het kan namelijk iedereen overkomen en er is geen specifiek 'daderprofiel'.

Mythes en stereotypen zijn vaak onbewust aanwezig en we maken ons er allemaal wel eens schuldig aan. Ze zijn echter problematisch op verscheidene niveaus.

De getroffene

Nog al te vaak leggen we de verantwoordelijkheid bij de getroffene: door te verwijzen naar een bepaald gedrag, het dragen van bepaalde kledij, het zich begeven in een foute buurt, het geen 'nee' zeggen... Deze denkfouten verhogen de drempel voor mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken om hulp te zoeken of aangifte te doen. Ze zijn vaak bang om niet geloofd te worden of om zelf de schuld te krijgen (victim blaming).

De (potentiële) pleger

Hetzelfde effect vinden we bij mensen die over de grenzen gaan van anderen. Mythes die plegers bestempelen als de 'gewelddadige onbekende man aan de rand van de maatschappij', 'de paria', 'de outsider', zorgen ervoor dat plegers die niet aan dit beeld voldoen minder snel hun eigen aandeel zullen erkennen. Ze zien hierdoor misschien niet meteen in dat hun ideeën, gevoelens of gedrag over de grens gaan en zoeken bijgevolg minder snel hulp. Sterker nog: vaak kan de omgeving zich moeilijk inbeelden dat die sympathieke collega op het werk over de grens is gegaan, waardoor sommige zaken worden geminimaliseerd of met de mantel der liefde worden bedekt. Mythes kunnen dus niet alleen leiden tot een lagere aangiftebereidheid bij mensen die het gedrag meemaken, maar ook tot rationaliserings over het gedrag van (potentiële) plegers, wat juist risicoverhogend kan zijn.

Waarom mythes problematisch zijn

Mythes leven niet alleen in de hoofden van mensen, maar komen ook vaak tot uiting in ons taalgebruik, humor of opvoeding. Ook in de media kunnen ze worden aangehaald of bevestigd. Dit gebeurt niet altijd even expliciet of bewust.

* Titels

Sensationele titels trekken misschien wel de aandacht maar houden vaak mythes in stand. Lezers zien enkel de titels, ook al worden de mythes in het artikel of fragment ontkracht. Het passief geschreven 'Dronken vrouw verkracht in studentenbuurt' roept meer vragen op dan 'Man verkracht medestudente'. De eerste formulering kan mensen richting victim blaming sturen, waarbij ze zich afvragen waarom de vrouw gedronken had en of ze het dan zelf niet gewild had. Een ander voorbeeld: door enkel te wijzen op het feit dat '16% van de vrouwen ooit verkracht wordt', houd je mogelijk het misverstand in stand dat mannen nooit seksueel gedrag kunnen meemaken.

* Visuals

Ook visuals kunnen onbedoeld mythes versterken. Wanneer er bij een artikel over seksueel grensoverschrijdend gedrag telkens een beeld wordt geplaatst van een man die fysiek geweld pleegt op een vrouw, lijkt het alsof enkel deze situatie kan voorvallen. Of wanneer er bij seksueel kindermisbruik telkens een man in een donkere kamer wordt afgebeeld, bevestigen we de mythe dat plegers altijd een outsider, monster of enge enkeling zijn.

* Reacties

Tot slot getuigen ook de online reacties onder artikelen, filmfragmenten of posts vaak van mythes. Denk aan het verhaal van Eveline die enkele naaktbeelden van BV's publiceerde. Dat leidde tot talloze reacties zoals 'Ze hadden maar niet zo dom moeten zijn om een naaktfoto te maken'. Hetzelfde zagen we bij de berichtgeving over de zaak De Pauw. Vertel als getroffenere van belaging of seksueel grensoverschrijdend gedrag je verhaal maar eens aan je omgeving als je merkt dat 'zelfs bekende vrouwen niet worden geloofd'. Door deze publieksreacties goed te monitoren en ontkrachten, geven de media een sterk signaal dat ze zich verzetten tegen foutieve ideeën over seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Het vermijden van mythes is dus een belangrijke uitdaging voor de media. Niet alleen dient dit de correcte beeldvorming bij het publiek, het draagt ook bij tot een goede preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Verkeerde en ongenueanceerde informatie creëert foute percepties maar leidt ook tot een aanpak die vooral gebaseerd is op angst en emoties, niet op logica en evidentie. Hierna ontkrachten we enkele veel voorkomende mythes.

Belangrijke mythes ontkracht

De mythe	De realiteit
Veel meldingen zijn vals.	Uit wetenschappelijk onderzoek weten we dat ongeveer 5% van de meldingen vals is. Dat wil zeggen dat 95% van de mensen die melding maken bij de politie wel echt seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken.
De meeste mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken bieden weerstand.	Fight. Flight. Freeze. Fawn. Er bestaan over het algemeen vier mogelijke reacties op een stresssituatie. De meeste mensen blijven echter in freeze-modus, wat wil zeggen dat ze niet in staat zijn om te reageren en de situatie ondergaan. Bevroren kan zich ook uiten in 'de weg van de minste weerstand': 'meewerken' om erger geweld te voorkomen. We hebben geen controle over hoe ons lichaam reageert op gevaarlijke situaties.
We kennen ondertussen het probleem.	Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt veel vaker voor dan de cijfers die we voorhanden hebben. Volgens onderzoek leidt maar 10% effectief tot een klacht. De politieke en justitiële cijfers zijn dus maar het topje van de ijsberg. Het probleem komt daarnaast in veel meer gedaanten voor dan we denken (verkrachting door onbekende man). Bovendien zijn net de kwetsbare groepen vaak onderbelicht (vluchtelingen, lgbtqi+ ...) (zie ook de meest recente feiten en cijfers).
Plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag kun je er zo uithalen.	Plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag vormen een zeer heterogene groep. Er kunnen verschillende oorzaken en motieven aan de grondslag liggen van het seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een meisje van 20 kan even goed een kindermisbruiker zijn, maar door de stereotiepe beelden blijft zij makkelijker onder de radar.
De meeste plegers zijn onbekenden.	'Stranger danger' is vooral een mythe. De meeste plegers kennen hun slachtoffer erg goed, en dit geldt zowel voor minderjarigen als meerderjarigen. Verscheidene studies geven aan dat nog geen 20% de getroffen niet kent, in ruim 80% gaat het dus over kennissen, vrienden en familie (zie ook de meest recente feiten en cijfers).
Eens een pleger, altijd een pleger.	De recidivecijfers voor seksueel geweld liggen lager dan vaak wordt gedacht. Hoewel elke herval er een te veel is, wijst onderzoek uit dat over een periode van 5 jaar, 10 à 15% van de plegers van seksueel geweld een nieuwe klacht of veroordeling krijgt voor een seksueel delict. Dat betekent dat dit in 85 à 90% van de gevallen niet het geval is, en gelukkig maar.
Seksueel geweld komt nu vaker voor dan vroeger.	Seksueel geweld is van alle tijden, er is momenteel gelukkig wel meer aandacht voor. Toch wordt er vaak verkeerdelijk uitgegaan van de 'crime on the rise' mythe. We weten dat landen waar seksueel grensoverschrijdend gedrag meer bespreekbaar is, ook hogere prevalentiecijfers vertonen. We hebben echter geen reden om aan te nemen dat er daadwerkelijk minder seksueel grensoverschrijdend gedrag is in landen waar er minder over gesproken wordt.
Elke kindermisbruiker is een pedofiel.	Kindermisbruik kent verscheidene oorzaken en motieven. In het merendeel van de gevallen heeft de pleger geen pedofiele voorkeur. Studies wijzen uit dat dit voor 60 à 80% van de plegers het geval is. Zie ook onze tips met betrekking tot terminologie.

<p>Preventie en behandeling zijn verloren tijd en geld.</p>	<p>De preventieve aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag kost onze samenleving minder dan enkel maar reageren erop door bestraffing. Bij een reactieve aanpak vallen er eerst getroffenen, en hun behandeling en verzorging vragen extra geld. Ook de behandeling van plegers is geen verloren geld. Onderzoek wijst uit dat dit het risico op herval met de helft kan verminderen.</p>
<p>Elke pedofiel misbruikt vroeg of laat kinderen.</p>	<p>Pedofilie is een seksuele voorkeur voor minderjarigen zonder puberkenmerken, waar volgens internationaal onderzoek ongeveer 1% van de mannelijke bevolking mee leeft. Dat gaat in België over minimaal 45.000 mannen. Slechts een minderheid van deze mensen gaat effectief over tot strafbare seksuele handelingen met minderjarigen. Onderzoek is verdeeld, naar schatting gaat het over maximaal 25% van de mensen met een pedofiele voorkeur.</p>
<p>Plegers zijn bijna altijd mannen en slachtoffers bijna altijd vrouwen.</p>	<p>Vrouwen plegen ook seksueel grensoverschrijdend gedrag, meer dan we zouden denken. Bij minderjarigen komt het voornamelijk voor in hechte vertrouwensrelaties, wat het moeilijker maakt om er als getroffene mee naar buiten te komen. Ook jongens en mannen maken seksueel grensoverschrijdend gedrag mee, mogelijk half zo veel als meisjes en vrouwen. Zeker bij minderjarige jongens komt het veel voor, ongeveer 1 op de 10 jongens krijgt te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag voor de leeftijd van 18 jaar.</p>
<p>Mensen die naaktbeelden sturen, hebben er zelf om gezocht als de beelden nadien worden verspreid.</p>	<p>Dit is een prototype van 'victim blaming', wat wil zeggen dat je een slachtoffer in de rol van dader plaatst. Wanneer sexting verkeerd afloopt is dat vaak omdat de persoon die in vertrouwen werd genomen besloot om dat vertrouwen te schenden. Het zijn diegenen die beelden verder verspreiden zonder toestemming die in de fout gaan. Bovendien loopt sexting in de meeste gevallen helemaal niet mis.</p>
<p>Als man kan je geen slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag.</p>	<p>Ook mannen maken seksueel grensoverschrijdend gedrag mee. We denken vaak dat mannen dit niet meemaken omdat ze:</p> <ul style="list-style-type: none"> * zich fysiek kunnen verzetten. Nochtans speelt ook bij hen het Fight Flight Freeze mechanisme. * altijd zin hebben in seks. Als we even rationeel nadenken weten we allemaal dat dit niet klopt. Maar het idee leeft wel. Zo zullen we aan een man die vertelt over een opdringerige vrouw sneller vragen 'was ze knap?', dan wanneer een vrouw dit meemaakt. Door het probleem te miskennen zullen mannelijke getroffenen minder snel hulp zoeken. <p>Daarenboven zijn mannen sowieso al minder geneigd om hulp te zoeken omwille van de genderrollen en dubbele standaarden. Onderzoek relateert dit overigens aan de hogere zelfmoordcijfers bij mannen en jongens.</p>
<p>Vooral jonge witte vrouwen maken seksueel grensoverschrijdend gedrag mee.</p>	<p>De getroffenen van seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn even divers als onze samenleving. Zo zijn vluchtelingen, mensen met een beperking of LGBTQI+ net extra kwetsbaar. Ook toonde recent onderzoek aan dat ouderen kwetsbaarder zijn dan we tot nu toe dachten (zie ook de meest recente feiten en cijfers).</p>
<p>Iedereen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaakt, heeft een trauma na een incident.</p>	<p>Getroffenen kunnen zware gevolgen ondervinden maar dit hoeft niet zo te zijn, zeker niet als ze tijdig goede hulp vinden. Het gevaar bestaat hier dat mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken helemaal worden gereduceerd tot hun slachtofferschap of een trauma.</p>

Hoe berichtgeven

Het gaat over mensen: bezint eer ge begint

- * Maak **bij voorkeur geen identiteiten bekend**, tenzij het echt nodig is of tenzij de betrokkenen zelf naar buiten treden.
- * Breng **betrokkenen niet herkenbaar in beeld**, tenzij die dat zelf wensen.
- * **Spreek van een vermoedelijke of vermeende pleger** zolang iemand niet is veroordeeld. Pas na een veroordeling spreken we van een pleger of een dader.
- * Geef **kans op wederhoor** indien de (vermoedelijke) pleger wordt geïdentificeerd.

De belangrijkste overweging om een situatie al dan niet kenbaar te maken is het maatschappelijk belang. Hiervoor is de identificatie van diegene die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaakte zelden nodig. Ook over de bekendmaking van de (vermoedelijke) pleger en de omgeving zijn afwegingen te maken.

Getroffenen

Getroffenen van seksueel grensoverschrijdend gedrag willen vaak niet dat hun verhaal publiek wordt gemaakt. Daar kunnen verscheidene redenen voor zijn. Publiekelijk naar buiten komen met een verhaal kan ertoe leiden dat de feiten herbeleefd worden. Daarnaast kan het gevolgen hebben voor de eigen privé-situatie. Niet iedereen heeft de eigen omgeving al ingelicht. Wanneer er details via de media naar buiten komen, kunnen de betrokkenen ongewenste vragen uit de omgeving krijgen waar zij mogelijk (nog) niet klaar voor zijn. Ook op (sociale) media komen vaak hevige reacties van mensen die hen niet kennen.

Om dat te vermijden, moeten getroffenen van seksueel grensoverschrijdend gedrag aanspraak kunnen maken op een discrete behandeling. Indien zij niet wensen in gesprek te gaan, moeten journalisten hen ook de nodige rust en privacy gunnen. Wensen zij wel hun verhaal te doen? Heb dan voldoende aandacht voor de anonimisering van de persoonsgegevens in de berichtgeving, zowel in woord als in beeld. Zoals gemeld zijn daar vaak goede redenen voor. Bovendien zijn er ook enkele wettelijke bepalingen die de privacy van betrokkenen beschermen (zie met name artikel 378bis van het Strafwetboek).

Enkele aandachtspunten:

- * Een melder kan er altijd voor kiezen **zelf voor het voetlicht** te treden. In dat geval staat het de journalist uiteraard vrij om persoonsgegevens vrij te geven. Heb dus respect voor hun eigenheid.
- * Heft het formele **indienen van een klacht** het recht op discretie van de melder op? Niet noodzakelijk. Ook dan moet de redactie een afweging maken tussen identificatie en anonimisering. Dat geldt eveneens na een (per definitie openbare) veroordeling van de pleger.
- * Wat met melders die **publieke figuren** zijn? Ook in dit geval kan de journalist ervoor kiezen discretie te laten primeren op publicatie. Een belangrijk element hier is of er al dan niet een verband is met de publieke hoedanigheid van de melder.
- * Stel: een melder en pleger van seksueel grensoverschrijdend gedrag bereiken **een minnelijke regeling**, waarin ook een geheimhoudingsclausule is opgenomen. Formeel gezien is een journalist hier niet door gebonden. Dat belet niet dat de getroffene daarbij in de schaduw kan blijven, terwijl de pleger – als dat een publieke figuur zou zijn bijvoorbeeld – wel wordt genoemd.

(Vermoedelijke) plegers

Het kenbaar maken van de identiteit van plegers werkt niet altijd beschermend voor de samenleving. Onderzoek wijst uit dat dit voor plegers heel wat negatieve gevolgen kan hebben: voor henzelf en voor hun omgeving. Denk aan het verlies van een baan of een woning, bedreigingen of intimidatie, of schade aan eigendommen. Vaak gaat zo iets gepaard met stress, isolement, verlies van relaties, angst, schaamte, verlegenheid en hopeloosheid. Die factoren zijn ook niet meteen bevorderlijk voor een veilige integratie van daders. Denk dus goed na vooraleer je beslist de identiteit van een pleger bekend te maken. Wanneer je het toch doet, neem dan zeker de volgende elementen in overweging.

Bij de aanvang van een zaak is het goed om te spreken van een ‘geviseerde’, een ‘vermeende’ of een ‘vermoedelijke’ pleger. Er is steeds het vermoeden van onschuld, tot een rechter zich hierover heeft uitgesproken. Pas na een veroordeling spreken we van een pleger of een dader.

Het is logisch dat een (vermeende) pleger van seksueel grensoverschrijdend gedrag zoveel mogelijk uit beeld wil blijven van pers en publiek, zeker met de werkelijke identiteit. Argumenten om hierin mee te gaan kunnen zijn: het recht op privacy, het vermoeden van onschuld, negatieve consequenties ten gevolge van stigmatisering, het verhoogde risico op recidive ten gevolge van uitsluiting enzovoort. Ook bij een veroordeling of sanctie moet de pleger een beroep kunnen doen op een ‘tweede kans’ en/of reïntegratiemogelijkheden. Toch kan een redactie ook oordelen dat er redenen zijn voor de onthulling van de identiteit van een (vermeende) pleger. Belangrijke factoren hier zijn de ernst van de (gemelde) feiten en de geloofwaardigheid ervan, alsook de stand van zaken van een onderzoek. De publieke hoedanigheid van de betrokkene en of hij al dan niet een voorbeeldfunctie of machtspositie bekleedt, spelen ook een rol. In sommige (uitzonderlijke) gevallen kan de pleger er zelf voor kiezen uit de schaduw te treden en de pers op te zoeken. Maak in dit geval goede afspraken en bespreek zeker ook met de pleger de mogelijke gevolgen hiervan. Wanneer je in gesprek gaat met een pleger, of een getuigenis wenst te gebruiken, kan het wenselijk zijn hierbij ook een professional te consulteren die de pleger zelf aanduidt. Deze professional kan het contact tussen de pleger en de media mee begeleiden. Dit kan er tevens voor zorgen dat de pleger bereid zal zijn meer te vertellen, omdat dit in een veilig kader gebeurt.

Een mogelijkheid is ook dieper in te gaan op de gepleegde feiten door er meer duiding en context over te geven. Dit kan al dan niet met specifieke verwijzing naar de concrete pleger. Hiervoor kan je een professional contacteren met de nodige expertise (onderzoekers, hulpverleners, politie...). Studies bevestigen het belang van het betrekken van professionals die werken met seksuele daders.

Vraag je steeds af wat de meerwaarde is van een effectieve identificatie van de pleger in je berichtgeving. Is zo iets in het maatschappelijke belang? Wat is de impact op de pleger? Wat is de impact voor de getroffene? En wat is de impact op de omgeving van de betrokkenen?

Praktische leidraad:

- * **Een zaak in een louter feitelijk stadium, met enkel een getuigenis:** Wees voorzichtig met identificatie. Pleeg steeds wederhoor.
- * **Er is een formele klacht en een onderzoek is lopende:** Dit zou een vermelding eventueel verantwoorden, echter daarom nog niet de identiteitsgegevens. Blijf voorzichtig met identificatie.
- * **Er is een verwijzing naar de rechtbank, wat een openbaar proces impliceert:** Een identificatie kan, maar hoeft (nog) niet.
- * **Een veroordeling:** Een identificatie kan, maar hoeft niet per se.

Respecteer hierbij de Code van de Raad voor de Journalistiek (zie bijlage 3) met betrekking tot identificatie van verdachten en veroordeelden.

Omgeving

Hoewel de naasten van plegers en mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken niet rechtstreeks betrokken zijn bij het gepleegde misbruik, ervaren ook zij vaak heel wat problematische effecten.

Het kan zijn dat getroffenen hun verhaal nog niet deelden met familie, vrienden of collega's. Vaak willen ze dit op hun eigen tempo doen, op een moment en manier die goed aanvoelen voor hen en waarmee ze de nodige erkenning kunnen krijgen. Of misschien deelden ze hun ervaring of details ervan niet om niemand te kwetsen. Zo'n verhaal kan nu eenmaal heel confronterend zijn. De omgeving van een getroffene staat bovendien niet los van hen. Ze hebben vaak het trauma samen beleefd. Berichtgeving kan ook bij hen wonden weer open rijten en zij kunnen op hun beurt door hun eigen omgeving worden aangesproken op wat in de media komt.

Ook voor de naasten van (vermoedelijke) plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag is het heel confronterend wanneer iemand uit hun gezin of dichte omgeving wordt gelinkt aan bijvoorbeeld seksueel kindermisbruik of het bekijken van seksuele misbruikbeelden van minderjarigen. Het is heftig wanneer ze ontdekken dat iemand in hun gezin seksuele gevoelens ervaart voor kinderen. Mogelijk krijgen ook zij bovendien te maken met veroordelende en uitsluitende reacties. Met allerlei mogelijke gevolgen: pesterijen op het werk, verwijten op straat of in de winkel, het verliezen van een job... Berichtgeving over (vermoedelijke) plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft dus ook een impact op hen.

Enkele specifieke aandachtspunten

Respecteer getuigen, let op je quotes en wees voorzichtig met gevoelige informatie

- * Meld een getuige vooraf waarom je die contacteert en **welke vragen** je wil stellen
- * Laat getuigen je **verslag** zoveel mogelijk **nalezen/kijken**
- * **Hergebruik** een oude getuigenis **niet zonder toestemming**
- * **Vermeld een trigger warning** wanneer er in detail wordt gegaan
- * **Nuanceer** het bericht als dit nodig is.
- * Zorg voor **duiding en situering** door experts te bevragen.

Met dank aan de ervaringsdeskundigen van Punt VZW en IM Landelijk wijzen we hier nog op enkele aandachtspunten die getroffen en belangrijk vinden. Dat belet niet dat ze ook voor (vermoedelijke) plegers relevant zijn.

Respectvol omgaan met getuigen

Het geven van een getuigenis is vaak niet eenvoudig voor een getroffene. **Geef duidelijk mee wat het doel is van de getuigenis en hoe het interview zal worden gebruikt in de berichtgeving.** Wil je echt het verhaal van de persoon brengen? Prima. Wil je één goede quote hebben om een eerder gekozen standpunt in een artikel te bevestigen? Voor dit laatste is het niet nodig om een getroffene te laten vertellen over diens ervaringen. Hetzelfde geldt voor (vermoedelijke) plegers.

Sta tijdens het verzamelen van informatie ook stil bij de manier waarop informatie vergaard wordt. **Geef op voorhand een duidelijk kader mee: waarover zal het interview gaan? Welke vragen zal je stellen?** Zo kan je getuigen voorbereiden om hun verhaal te doen. Zet de getroffene niet onder druk om zaken te vertellen en heb aandacht voor de correcte verwoording van feiten en gevoelens. Gezien het vaak om gevoelige nuances gaat, laat je **het artikel of fragment best nalezen/bekijken door de getuige alvorens het te publiceren.**

Al deze overwegingen gelden ook ten aanzien van (vermoedelijke) plegers. Vaak zijn deze nog minder geneigd hun identiteit kenbaar te maken of informatie te geven die het verhaal naar hen zou kunnen leiden. Toon bijgevolg begrip voor de vraag naar anonimiteit, denk na over alternatieven om met de persoon in gesprek te gaan (via mail, telefoon of brief) en om het verhaal te brengen (stemacteur, tekening in plaats van foto ...). Laat je resultaat tevens steeds nalezen door de getuige zelf, eventueel met ondersteuning van een professional.

Eens getuige, altijd getuige?

Wanneer je de toestemming hebt verkregen om langs te gaan bij een betrokkene, betekent dat nog niet dat je een blijvend beroep kunt doen op diens getuigenis. Als een zaak na een tijd weer actueel wordt, **is een getuige niet automatisch bereid om het oorspronkelijke verhaal opnieuw te delen.**

Meer dan enkel een getuigenis

Getuigenissen maken een thema tastbaar en zorgen ervoor dat het brede publiek zich kan inleven. Toch kan er, naast het respectvol brengen van de getuigenis, ook worden ingezet op andere relevante informatie. **Geef context om te vermijden dat er een stereotiep of eenzijdig beeld ontstaat.** Beschrijf bijvoorbeeld wat de gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen zijn, zowel voor de diegene die seksueel gedrag meemaakte, als de plegers en hun omgeving. Of geef aan welke maatschappelijke veranderingen er noodzakelijk zijn om soortgelijke incidenten te voorkomen. Je kunt ook nagaan hoe het komt dat sommige groepen kwetsbaarder zijn voor seksueel grensoverschrijdend gedrag dan andere. In verband met seksueel grensoverschrijdend gedrag is de representatie van kwetsbare groepen in de media nog onvoldoende. Mensen met een beperking, LGBTQI+ en mensen met een migratieachtergrond zijn slechts enkele voorbeelden van groepen wier verhaal het grote publiek minder bereikt.

Vorbij de inhoud

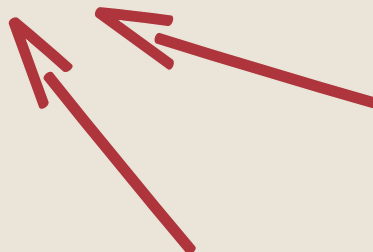
Naast een respectvol inhoudelijk verhaal, moeten de media ook aandacht hebben voor enkele randvoorwaarden. Zoals eerder aangehaald, is het **heel erg belangrijk om een goede titel te kiezen.** Hoewel sensationele titels misschien bevorderlijk zijn voor het aantal clicks en likes, wijken schokkende of ongenueanceerde titels vaak af van de feiten en komen ze vaak hard binnen voor getroffenen. Denk als journalist of eindredacteur ook na over zinsbouw: passieve zinsbouw kan vaak onbedoeld een heel andere bijklank hebben dan actieve zinsbouw. Ook een weinig doordacht gebruik van **ondersteunende foto's of beelden** kan negatieve effecten hebben.

Een veilig kader

Tot slot spelen de media een rol in het scheppen van een veilig kader. Berichtgeving over seksueel grensoverschrijdend gedrag kan lezers of kijkers persoonlijk raken. Misschien hebben zij zelf iets gelijksoortigs meegemaakt of kennen zij iemand met een gelijklopend verhaal. **Verwijs daarom naar de juiste hulpverlening en informeer over bijvoorbeeld het juridisch kader.** Doe dit dan wel correct. Kloppen de contactgegevens en openingsuren van de aangehaalde hulpverleningsinstanties wel? En is een nieuwe wet wel degelijk al in voege getreden? Door de juistheid te dubbelchecken, komen hulpvragers niet voor voldongen feiten te staan als ze naar de hulpverlening te stappen. Een veilig kader creëer je ook door een screening op triggers. Als je berichtgeving heel visuele, gevoelige of expliciete informatie bevat, kan er best een **trigger warning** worden gegeven.

De positieve keerzijde

Als media op deze aandachtspunten letten – zo geven ervaringsdeskundigen aan – kan berichtgeving over seksueel grensoverschrijdend gedrag voor getroffenen **ook een positieve ervaring zijn.** Zij zien zich dan erkend met hun verhaal. En het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag komt zo gepast in de kijker, wat het meer bespreekbaar maakt. Voor plegers dan weer kan goede berichtgeving een manier zijn om iets terug te doen voor de maatschappij en een aanzet te leveren voor verbetering.

Linken naar hulp

Verwijs naar hulpverlening

- * **Vermeld hulpbronnen**, en focus daarbij op de meest relevante.
- * In geval van twijfel over de juiste hulplijn, geef dan steeds het **algemene nummer 1712** mee.
- * **Neem** in de mate van het mogelijke **contact op met de betrokken hulpverleningsinstanties**, zodat zij zich kunnen voorbereiden op mogelijke vragen.

Ervaringsdeskundigen geven het aan: linken naar hulpbronnen is zéér belangrijk. Zo zijn journalisten ondertussen goed vertrouwd met de zelfmoordlijn, en ze verwijzen er dan ook consequent naar bij berichtgeving over het thema. Dezelfde reflex is ook bij seksueel grensoverschrijdend gedrag aangewezen. Een pakkend verhaal kan heel wat losmaken bij andere personen die een gelijksoortig verhaal hebben meegemaakt.

Het grote verschil is dat er bij dit thema meerdere hulplijnen zijn, de ene al wat specifiekere dan de andere. Verwijs daarom steeds zo gericht mogelijk, en houd hierbij rekening met het thema en de doelgroep naar wie je je richt. Pas indien er geen specifieke hulpbron in aanmerking komt of wanneer een uitzending plaatsvindt buiten de openingsuren van de hulplijnen, verwijs je (ook) naar tele-onthaal.

Breng je een uitgebreid dossier of een hele reeks over het thema, neem dan op voorhand contact op met de relevante hulplijnen. Zo weten zij dat het eraan komt en kunnen ze hun medewerkers en communicatie hierop afstemmen. We zien namelijk vaak een stijging van het aantal contactnames vlak nadat er een fictie of non-fictie uitzending is geweest over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Die contactnames komen dan van zowel getroffen en als (potentiële) plegers en hun respectievelijke omgevingen.

1712

Professionele hulplijn voor vragen over geweld, misbruik en kindermishandeling. Bereikbaar via telefoon en chat op 1712.be.

Doelgroep

Volwassenen en jongeren; getroffen en, (potentiële) plegers, omgeving

Thema

Alle vormen van geweld en grensoverschrijdend gedrag

Tele Onthaal

Zoek je een uitweg? Praten helpt. Gratis en anoniem via het nummer 106 of de chat.

Doelgroep

Alle burgers

Thema

Algemeen mentaal welzijn

Wanneer een publicatie of vertoning zeer ruim is of wordt uitgezonden op een moment dat specifieke hulplijnen niet beschikbaar zijn, kan je tele-onthaal vermelden.

Instituut voor Gelijkheid tussen Vrouwen en Mannen

Als je het slachtoffer bent geworden van niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, kan het Instituut jou helpen door je te informeren over jouw rechten, plichten en actiemogelijkheden, door jou te ondersteunen en soms samen met jou gerechtelijke stappen te ondernemen. Bel het gratis nummer 0800/12 800 (kies nummer 1 in het menu) of vul het meldingsformulier in. Het Instituut kan enkel meldingen van niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames met een meerderjarig slachtoffer behandelen. Is het slachtoffer minderjarig, contacteer dan Child Focus op het gratis noodnummer 116 000 (24/24h) of stuur een e-mail naar 116000@childfocus.org.

Doelgroep

Volwassenen

Thema

Seksisme en online seksueel grensoverschrijdend gedrag op volwassenen

Nupraatikerover

Nupraatikerover.be is een initiatief van de Vertrouwenscentra Kindermishandeling. Nupraatikerover.be is een chatbox voor minderjarigen die vragen hebben over of slachtoffer zijn van mishandeling, verwaarlozing of seksueel geweld.

Doelgroep

Kinderen en jongeren - getroffen en, getuigen

Thema

Alle vormen van geweld en grensoverschrijdend gedrag op kinderen en jongeren

Child Focus

Slachtoffers en/of hun naasten kunnen steeds terecht op het gratis noodnummer 116 000 om een verdwijning of een geval van seksuele uitbuiting bij minderjarigen te melden. Wie toevallig op seksuele misbruikbeelden van minderjarigen botst, kan deze anoniem melden via het burgerlijk meldpunt misbruikbeelden.be.

Doelgroep

Kinderen en jongeren - getroffen en, omgeving, professionelen

Thema

Seksuele uitbuiting en online grensoverschrijdend gedrag op kinderen en jongeren

Stop it Now!

Stop it Now! biedt ondersteuning aan mensen die zich zorgen maken over hun eigen seksuele gevoelens of gedrag naar minderjarigen en hun naasten (familie, vrienden, professionals). Stop it Now! is anoniem en vertrouwelijk bereikbaar per telefoon, chat en e-mail. Maakt u zich zorgen over uw seksuele gevoelens of gedrag tegenover minderjarigen? Of over die van een naaste? Bel, chat of mail gratis en anoniem met stopitnow.be.

Doelgroep

Jongeren en volwassen - (potentiële) plegers en hun naasten

Thema

Bezorgdheden over seksuele gevoelens of gedrag

Bijlagen

Bijlage 1: Definitie - begrippen

Om te bepalen of er al dan niet sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag, kan men volgende criteria aanwenden.

* Toestemming

Er is sprake van wederzijdse toestemming wanneer alle betrokkenen hun akkoord geven voor het gedrag. Dat akkoord kan expliciet (bv. verbaal) of impliciet (bv. terug flirten) worden gegeven. Het is niet omdat er geen verzet is geweest, dat er ook automatisch sprake is van toestemming. Bij elke seksuele handeling dient opnieuw toestemming te worden gegeven. Toestemming is geen vast gegeven en kan op elk moment ongedaan worden gemaakt. Het intrekken van een toestemming hoeft geen reden te hebben.

* Vrijwilligheid

In een vrijwillige situatie is er geen sprake van druk, dwang of chantage. Indien er secundaire winst gekoppeld is aan de situatie (bv. ingaan op flirtgedrag om je job niet te verliezen) moet de vrijwilligheid in vraag gesteld worden.

* Gelijkwaardigheid

We spreken van gelijkwaardigheid wanneer alle betrokkenen aan elkaar gewaagd zijn. Er is daarbij geen groot verschil in autoriteit, macht, (werk)ervaring en intellect. Indien er twijfel is over gelijkwaardigheid, moet ook de eventueel gegeven toestemming in vraag gesteld worden.

* Context

Het seksueel gedrag moet gesteld worden in een context die algemeen maatschappelijk aanvaard is met het oog op de privacy van alle betrokkenen. Het is aangeraden om een gedragscode op te stellen als organisatie zodat duidelijk is welk gedrag al dan niet acceptabel is binnen de context.

* Ontwikkelings- of functioneringsniveau

Zijn er signalen dat de betrokkenen de situatie en de gevolgen ervan niet kunnen inschatten? Redenen om het ontwikkelings- of functioneringsniveau van iemand in vraag te stellen kunnen zijn: een ziektebeeld (bv. depressie, manische episode, burn-out), middelengebruik (bv. alcohol en drugs), trauma, beperking... Ook bij minderjarigen is het belangrijk om te bekijken of het gestelde gedrag passend is bij het ontwikkelingsniveau.

* Impact

Het gedrag mag geen schadelijke gevolgen hebben voor de betrokkenen. Deze schade kan zowel fysiek (bv. wondjes, kwetsuren ...) als psychisch (bv. schaamte, angst ...) zijn. Er kan ook een negatieve impact zijn zonder dat er een intentie was om te schaden.

Bijlagen

Bijlage 2: Toelichting bij termen

Te vermijden term ✗	Aanbevolen term ✓
<p>Kinderporno</p> <p>Kinderporno is een term die vaak verkeerd wordt gebruikt. Porno hoeft niet problematisch te zijn, terwijl seksuele beelden van minderjarigen per definitie misbruik inhouden. Seksuele misbruikbeelden hebben dan ook werkelijk niets met porno te maken. Het fout gebruik komt voort door het foutief gebruik ervan in de voormalige strafwet. In de nieuwe strafwet (2022) spreekt de wetgever ook over ‘beelden van seksueel misbruik van minderjarigen’. Gebruik dus de term seksuele misbruikbeelden van minderjarigen.</p>	<p>Seksuele misbruikbeelden van minderjarigen</p> <p>Seksuele misbruikbeelden van minderjarigen zijn visuele voorstellingen van seksueel misbruik van minderjarigen (-18 jaar). Het hoeft niet over echte minderjarigen te gaan, de minderjarigheid suggereren is al voldoende om te spreken van seksuele misbruikbeelden. Vallen verder onder deze omschrijving: het misbruik van zelfgemaakt materiaal van minderjarigen, tekeningen en computergegenereerde afbeeldingen.</p>
<p>Pedofilie en/of pedoseksualiteit</p> <p>Een pedofiel is een volwassen persoon met een seksuele voorkeur voor minderjarigen die nog geen secundaire/puberale geslachtskenmerken (verlaging van de stem, haargroei, borstontwikkeling...) vertonen. Sommigen voelen zich alleen aangetrokken tot kinderen, terwijl anderen zich aangetrokken voelen tot zowel volwassenen als kinderen.</p> <p>Het begrip ‘pedofilie’ kan enkel worden gebruikt als het daadwerkelijk gaat over pedofilie. Pedofilie staat niet gelijk aan pedoseksualiteit en seksueel kindermisbruik. Onder pedoseksualiteit worden seksuele gedragingen met betrekking tot kinderen verstaan. Pedoseksualiteit kan niet altijd worden gelijkgesteld met seksueel kindermisbruik. Onder pedoseksualiteit valt o.a. ook het seksueel fantaseren over een kind, wat niet per definitie strafbaar is.</p> <p>Pedofilie wordt vaak verkeerdelijk gebruikt wanneer men het heeft over seksueel kindermisbruik. Gebruik de toelichting bij ‘seksueel kindermisbruik’ als het gaat over seksuele handelingen met minderjarigen of het bekijken van seksuele (misbruik)beelden van minderjarigen. Vermijd ook ‘pedofiele feiten’ of ‘verdenking van pedofilie’ wanneer er seksueel kindermisbruik wordt bedoeld.</p>	<p>Seksueel kindermisbruik</p> <p>Seksueel kindermisbruik is seksueel gedrag met een minderjarige die nog niet kan instemmen met seksuele activiteiten (seksuele minderjarigheid). Ook in het geval van een ongelijke leeftijds- en/of machtsverhouding tussen de dader en het minderjarige slachtoffer spreekt men van seksueel kindermisbruik.</p> <p>Het is een overkoepelende term voor diverse vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van minderjarigen, zowel hands-on als hands-off gedrag. Het kan gaan over gedrag dat de minderjarige moet uitvoeren of ondergaan.</p> <p>Grooming is het voorbereidingsproces op seksueel kindermisbruik waarbij het vertrouwen wordt gewonnen van een (potentieel) slachtoffer.</p>

<p>Loverboys</p> <p>De term loverboy kwam overgewaaid uit Nederland, vanuit de idee dat het ging over jonge mannen (boys) die meisjes versieren (love) om ze nadien uit te buiten. Dit is een foute term omdat uitbuiting niets met liefde te maken heeft en de praktijk lang niet altijd dit patroon volgt. Gebruik dus de term ‘tienerpooiers’.</p>	<p>Tienerpooiers</p> <p>Tienerpooiers zijn mensenhandelaars die tieners doelbewust feitelijk afhankelijk en emotioneel afhankelijk maken om hen vervolgens – via misleiding, dwang, fysiek, psychisch geweld en/of misbruik van kwetsbaarheid – uit te buiten in de prostitutie. Ook al ziet de minderjarige in kwestie zichzelf niet als slachtoffer, het is altijd een vorm van seksuele uitbuiting.</p>
<p>Kinderprostitutie</p> <p>Prostitutie hoeft niet problematisch te zijn, terwijl prostitutie met minderjarigen per definitie uitbuiting is. Die laatste omschrijving dreigt de vreselijke realiteit waarmee slachtoffers worden geconfronteerd te banaliseren. Hoewel er in de strafwet gebruik wordt gemaakt van de term ‘prostitutie van minderjarigen’, klopt dit niet met de realiteit. Gebruik dus de term ‘seksuele uitbuiting van minderjarigen in de prostitutie’.</p>	<p>Seksuele uitbuiting van minderjarigen in de prostitutie</p> <p>Seksuele uitbuiting van minderjarigen (tot 18 jaar dus) in de prostitutie is het gebruiken van een minderjarige voor seksuele doeleinden, in ruil voor geld of een andere vorm van beloning. Ook al ziet de minderjarige in kwestie zichzelf niet als slachtoffer, het is altijd een vorm van seksuele uitbuiting.</p>
<p>Kindersekstoerisme</p> <p>‘Kindersekstoerisme’ lijkt te suggereren dat het gaat over een daad waaraan toestemming van de minderjarige voorafging, wat in deze context sowieso uitgesloten is. Gebruik dus de term ‘Seksuele uitbuiting van minderjarigen op reis of in het toerisme’.</p>	<p>Seksuele uitbuiting van minderjarigen op reis of in het toerisme</p> <p>Seksuele uitbuiting van minderjarigen op reis of in het toerisme is een specifieke vorm van seksuele uitbuiting van minderjarigen. Hierbij reist de pleger binnen het eigen land of naar het buitenland, en stelt seksuele handelingen met een minderjarige, vaak tegen betaling of een andere vorm van beloning.</p>
<p>wraakporno</p> <p>Wraakporno is enkel van toepassing als beelden worden gedeeld uit wraak. Vaak wordt de term verkeerdelijk gebruikt, omdat ze weinig met porno te maken heeft. Onterecht wordt ze ook gebruikt als koepelterm voor alle vormen van grensoverschrijdende sexting, terwijl grensoverschrijdende sexting niet altijd met wraak te maken heeft. Gebruik in die gevallen de termen grensoverschrijdende of niet-consensuele sexting.</p>	<p>Grensoverschrijdende sexting of niet-consensuele sexting</p> <p>Grensoverschrijdende sexting is het ongewenst delen van eigen (bv. dickpic) of andermans intieme beelden zonder toestemming, of nog het onder druk zetten om naaktbeelden te sturen. Als er sprake is van afpersing om naaktbeelden te verkrijgen dan spreken we van sextortion. Zowel sextortion als grensoverschrijdende sexting is een vorm van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is dan ook goed om dit aan te geven door gebruik van de term ‘grensoverschrijdend’.</p>
<p>sexting</p> <p>Sexting is het met wederzijdse toestemming delen van seksueel getinte berichten en beelden. Het kan deel uitmaken van het seksuele leven en de ontwikkeling van jongeren. Sexting op zich is dus in de meerderheid van de gevallen oké. Problematisch wordt het pas wanneer iemand onder druk gezet wordt om beelden te sturen, of wanneer beelden zonder toestemming naar derden worden doorgestuurd. Gebruik in dat geval de term ‘grensoverschrijdende’ of ‘niet-consensuele’ sexting.</p>	<p>Grensoverschrijdende sexting of niet-consensuele sexting</p> <p>Grensoverschrijdende sexting is het ongewenst delen van eigen (bv. dickpic) of andermans intieme beelden zonder toestemming, of nog het onder druk zetten om naaktbeelden te sturen. Als er sprake is van afpersing om naaktbeelden te verkrijgen dan spreken we van sextortion. Zowel sextortion als grensoverschrijdende sexting is een vorm van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is dan ook goed om dit aan te geven door gebruik van de term ‘grensoverschrijdend’.</p>

Bijlagen

Bijlage 3: Code van de Raad voor de Journalistiek – relevante bepalingen

Artikel 23 Code van de Raad voor de Journalistiek:

De journalist respecteert het privéleven van personen en tast het niet verder aan dan noodzakelijk in het maatschappelijk belang van de berichtgeving. De journalist gaat in het bijzonder omzichtig om met mensen in een kwetsbare situatie, zoals minderjarigen, slachtoffers van criminaliteit, rampen en ongevallen, en hun directe omgeving.

* Richtlijn van de Raad voor de Journalistiek over de identificatie van slachtoffers

De journalist is bijzonder terughoudend bij de bekendmaking van gegevens of beelden die de identificatie mogelijk maken van slachtoffers van onder meer criminaliteit, rampen en ongevallen, en hun directe omgeving. Hij weegt de bekendmaking af tegen het maatschappelijk belang van de informatie. De identificatie van publieke figuren kan hierop een uitzondering vormen.

Indien mogelijk, maakt de journalist de identiteit of herkenbare beelden van slachtoffers pas bekend nadat blijkt dat de directe omgeving op de hoogte is.

Als de journalist slachtoffers in beeld brengt, weegt hij het maatschappelijk belang en de informatieve waarde van de beelden af tegen de rechten van de slachtoffers en hun directe omgeving. Als hij beslist om slachtoffers onherkenbaar te maken, doet hij dat op een doeltreffende manier.

De journalist houdt zoveel mogelijk rekening met de vraag van een slachtoffer of zijn directe omgeving om niet geïdentificeerd te worden.

Elke identificatie van slachtoffers van seksueel geweld is bij wet verboden, tenzij met hun schriftelijke toestemming of die van de onderzoeksmagistraat.

* Richtlijn Raad voor de Journalistiek over identificatie in een gerechtelijke context

De journalist houdt rekening met onzekerheden die met het gerechtelijke proces gepaard gaan, zoals de mogelijke onschuld van de verdachte. Hij laat dit blijken in zijn berichtgeving.

Wanneer een verdachte over wie de journalist eerder herkenbaar bericht heeft, wordt vrijgesproken of buiten vervolging gesteld, vermeldt de journalist dat op een loyale manier.

De journalist weegt het maatschappelijk belang van de berichtgeving af tegen de reclassering en herintegratie in de maatschappij van de veroordeelde.

Wanneer de journalist in latere berichtgeving terugkomt op een zaak of opnieuw verwijst naar een gerechtelijk dossier, houdt hij rekening met eerdere gerechtelijke beslissingen of uitspraken.

Identificatie van verdachten en veroordeelden

Wanneer de journalist in zijn berichtgeving een verdachte of een veroordeelde identificeert, maakt hij een afweging tussen het recht van het publiek op informatie en het recht op privacy van de betrokkene. Naargelang van de situatie kiest hij voor het niet bekendmaken van de identiteitsgegevens, beperkte identificatie of volledige identificatie.

Beperkte identificatie

De voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats van een verdachte of een veroordeelde kunnen worden vermeld, mits inachtneming van volgende elementen.

- * Of beperkte identificatie kan en de mate waarin hangt af van de ernst van de feiten, de stand van het onderzoek of de procedure en het maatschappelijk belang om over de feiten te berichten. Bij lichte misdrijven ligt beperkte identificatie niet voor de hand.
- * Als de journalist die gegevens vermeldt, gaat hij extra voorzichtig om met andere gegevens, inclusief beeld en klankopnames, die identificatie mogelijk kunnen maken.
- * Als de journalist beeld en klankopnames onherkenbaar maakt, doet hij dat op een doeltreffende manier.

Volledige identificatie

Volledige identificatie van verdachten en veroordeelden kan onder één van de volgende voorwaarden.

- * Een maatschappelijk belang. In het geval van een verdachte geldt een gewichtig maatschappelijk belang.
- * De verdachte of de veroordeelde is een publiek figuur en het maatschappelijk belang rechtvaardigt volledige identificatie.
- * De verdachte of de veroordeelde komt zelf met zijn verhaal naar buiten en maakt geen bezwaar tegen identificatie.
- * Bij ernstige misdrijven. In het geval van een verdachte alleen wanneer de schuld aannemelijk is gemaakt, bijvoorbeeld door een bekentenis, een betrapping op heterdaad of door informatie uit betrouwbare bron.
- * De verdachte is voortvluchtig en de politie of het gerecht heeft een opsporingsbericht verspreid met volledige identiteitsgegevens en/of herkenbare beelden.
- * De volledige identificatie van de verdachte kan een waarschuwing betekenen voor mogelijke nieuwe slachtoffers.

Referenties

- Bohner, G. and Wanke, M. (2009) 'The psychology of attitudes and persuasion', in J. Wood, and T. Gannon (eds) *Public Opinion and Criminal Justice*. Cullumpton: Willan.
- Cheit, R. E., Shavit, Y., & Reiss-Davis, Z. (2010). Magazine coverage of child sexual abuse, 1992–2004. *Journal of child sexual abuse*, 19(1), 99-117.
- Frans, E. (2021). *Sensoa Vlaggensysteem voor volwassenen. Bespreekbaar maken van seksueel (grensoverschrijdend) gedrag*. (Eerste druk). Garant.
- Galeste, M. A., Fradella, H. F., & Vogel, B. (2012). Sex offender myths in print media: Separating facts from fiction in US newspapers. *W. Criminology Rev.*, 13, 4.
- Greer, C. (2012) *Sex crime and the media: Sex offending and the press in a divided society*. Cullumpton; Willan.
- Hanson, R. K., Bourgon, G., Helmus, L., & Hodgson, S. (2009). The principles of effective correctional treatment also apply to sexual offenders: A meta-analysis. *Criminal Justice and behavior*, 36(9), 865-891.
- Helmus, L., Hanson, R. K., Thornton, D., Babchishin, K. M., & Harris, A. J. (2012). Absolute recidivism rates predicted by Static-99R and Static-2002R sex offender risk assessment tools vary across samples: A meta-analysis. *Criminal justice and behavior*, 39(9), 1148-1171.
- Katz-Schiavone, S., Levenson, J. S., & Ackerman, A. R. (2008). Myths and facts about sexual violence: Public perceptions and implications for prevention. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 15(3), 291-311.
- Kennes, L. (2018). *Alleen ja telt. Hoe seksueel geweld stoppen*. Uitgeverij Polis.
- Keygnaert, I., De Schrijver, L., Cismaru Inescu, A., Schapansky, E., Nobels, A., Hahaut, B., ... & Renard, B. (2012). UN-MENAMAIS. Understanding the Mechanisms, Nature, Magnitude and Impact of Sexual Violence in Belgium. In: Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks, 2017.
- Levenson, J. S., Brannon, Y. N., Fortney, T., & Baker, J. (2007). Public perceptions about sex offenders and community protection policies. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 7(1), 137-161.
- Levenson, J. S., & Cotter, L. P. (2005). The impact of sex offender residence restrictions: 1,000 feet from danger or one step from absurd?. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 49(2), 168-178.
- McCartan, K. (2010) Media constructions and reactions to, paedophilia in modern society. In: Harrison, K., ed. (2010) *Managing High-Risk Sex Offenders in the Community: Risk Management, Treatment and Social Responsibilities*. Willan Publishing, pp. 248-268.
- McCartan, K. F., Kemshall, H., & Tabachnick, J. (2015). The construction of community understandings of sexual violence: Rethinking public, practitioner and policy discourses. *Journal of Sexual Aggression*, 21(1), 100-116.
- Mejia, P., Cheyne, A., & Dorfman, L. (2012). News coverage of child sexual abuse and prevention, 2007–2009. *Journal of child sexual abuse*, 21(4), 470-487.
- Sensoa vzw, (2022). *Cijfers over seksueel grensoverschrijdend gedrag bij jongeren en volwassenen : feiten en cijfers*. <https://www.sensoa.be/seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-bij-jongeren-en-volwassenen-feiten-en-cijfers>
- Willis, G. M., Levenson, J. S., & Ward, T. (2010). Desistance and attitudes towards sex offenders: Facilitation or hindrance?. *Journal of family violence*, 25(6), 545-556.

Colofon

Redactie: Tara De Laet (Sensoa), Julia Day (Sensoa), Minne De Boeck (UFC), Niels Van Paemel (Child Focus), Pol Deltour (VVJ)

Eindredactie: Pol Deltour (VVJ)

Inhoudelijk advies: Tara De Laet (Sensoa), Julia Day (Sensoa), Minne De Boeck (UFC), Niels Van Paemel (Child Focus), PUNT vzw, IM Landelijk, Karen De Wilde (Sensoa), Frank Degeest (Sensoa), Boris Cruyssaert (Sensoa) mediarte, Stuurgroep Actieplan tegen grensoverschrijdend gedrag in de mediasector.

Met dank aan: Vlaams minister voor Brussel, Jeugd, Media en Armoedebesrijding Benjamin Dalle en het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Voor het advies van ervaringsdeskundigen dank aan: Punt vzw & IM Landelijk.

Ontwerp: Arne Kelders (We Are Digital – Propaganda Group)

Opmaak: Annelore Parijs (Propaganda – Propaganda Group)

Coverbeeld: Arne Kelders (We Are Digital – Propaganda Group) & Annelore Parijs (Propaganda – Propaganda Group)

Illustraties: Arne Kelders (We Are Digital – Propaganda Group) & Annelore Parijs (Propaganda – Propaganda Group)

Beeldredactie: Arne Kelders (We Are Digital – Propaganda Group) & Annelore Parijs (Propaganda – Propaganda Group)

V.U. Chris Lambrechts, President Building, F. Rooseveltplaats 12 bus 7, 2060 Antwerpen

Een uitgave van Sensoa vzw

© 2023 Sensoa

Toestemming is vereist voor overname van de teksten, op welke wijze ook.

Met steun van de Vlaamse minister bevoegd voor het Gezondheidsbeleid.

